

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

48. An si quis recitet Horas Canonicas, & audiat Missam sine interna
attentione, satisfaciat praecepto? Et an talis possit absolvi, etiam si
emendationem non proponeret? Et an qui voluntariè distractus ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

& §. an. not.
secundum
Ref.

no, & religioso modo audire Missam. Et hæc est opinio Aegidij de Coninch ubi supra, num. 297. & post illum hæc sententia docet etiam Layman in Theol. mor. lib. 4. tract. 7. cap. 3. numer. 2. Salua semper, &c.

RESOL. XLVIII.

An si quis recitet Horas Canonicas, & audiat Missam sine interna attentione, satisfaciat precepto?

Et an talis possit absolui, etiam si emendationem non proponeret?

Et an, qui voluminarie distractus recitat Horas, impleat preceptum, & non teneatur repetere, neque fructus beneficii restituere?

Et quid si careat attentione extrinseca ex inadvertentia?

Idem totum est dicendum de auditione Missæ. Ex p. 7. tr. 11. & Misc. 2. Ref. 30.

Quæ hic est
Ref. anteceden-
tis, & in
aliis eius
primæ an-
net.

§. 1. **H**anc questionem ego pertractavi in part. 1. tr. 12. ref. 2. ubi asserui opinionem negativam esse probabiliorē, sed affirmativam tanquam probabilem admittendam esse putavi ex auctoritate magnum virorum tam veterum quam recetiorum. Verum intellexi acriter contra me sic sententem insurrexisse novissimē quandam Anonymum; & post paucos dies accepi ab ipso Epistolam cœcā in qua sic parum modeste mecum agebat, vt nihil amplius dici aut excogitari poterat: Ego ei non rescripsi, quia nomen nesciebam, nunc verò pro repositione erit prærens resolutio. Et licet laceffit, omnia ei condonando, assero, nostram sententiam quam ipse tam immodeste impugnauit docere, eo pacto quo ego docui ex Religione Patrum Capucinorum, doctissimum Ludouicum Caspensem in suo cursu Theolog. tom. 1. tr. 13. de legibus, disp. 3. n. 82. Vbi postquam probasset attentionem internam esse necessariam in recitatione diuini officij, & auditione Missæ, postea vt ego feci ubi supra, contrariam sententiam tanquam probabilem, & vitam in praxi admittit; Sic itaque asserit. Secunda conclusio. Quamuis hoc putem esse probabilius, adhuc tamen non condemnarem oppositam sententiam tanquam improbabilem, sicque iuxta opinionem multorum, leges humanæ non possunt præcipere, neque prohibere actus internos, qui cum exterioribus per accidens coniunguntur, & ex consequenti possent absolui ille, qui voluntariè distractus recitat Horas Canonicas, vel audit sacrum, etiam si emendationem non proponeret; ita Henriquez lib. 11. de Missæ, tom. 2. §. 5. & plures alij ex antiquis. Et ex recentioribus eam defendunt, Valerius in differ. viri, & for. verb. horæ Canon. differ. 1. Aegidius Coninch de Sacram. q. 83. art. 6. n. 291. & eam reputat probabilem, Lessius lib. 2. c. 37. dub. 1. n. 63. Layman lib. 4. tr. 1. c. 5. itaque secundum hanc probabilem sententiam, qui voluntariè distractus recitaret horas Canonicas implet preceptum & non teneatur repetere neque fructus beneficii restituere.

Sop. hoc in
Refol. not.
preceptis.
Verum, à
medio vsque
in fine præ-
cipit Ref.
& in cæteris
aliis eius
not. quæ est
secunda di-
ctæ Ref.

2. Fundamentum huius sententiæ est vnicum, quia lex humana non potest præcipere aut vetare quod non potest punire, nec punire quod cognoscere & iudicare non potest. Sed nulla potestas humana potest cognoscere & iudicare actus internos: ergo neque eos præcipere aut vetare.

3. Vnde in cap. dolentes, secundum hanc opinionem tantum præcipitur actus studiosus externus, vt scilicet cum talibus circumstantiis exerceatur quæ ad actum religionis externum necessariæ sunt. Ita Aegidius Coninch loco citato. Vbi etiam docet actum externum orationis debite factum cum externa atten-

tionem hoc est sine externa confabulatione, risu, &c. esse verè actum externum Virtutis Religionis; sicut adoratio externa Idolo facta, licet quis non intendat interius adorare Idolum, est verus actus externus Idololatriæ. Hucusque Caspensis; Vnde omnia maledicta quæ in nostram sententiam eructauit supradictus Anonymus sacula, & vulnera fuerunt supracitati celeberrimi Doctoris.

4. Et nota quòd post hæc scripta inueni alium Auctorem dictæ Religionis aientem non esse improbabile quod in recitatione officij diuini non sit necessaria attentio interna. Et is est Eligius Ballæus in Florib. Theolog. practic. verb. Horæ Canon. 1. n. 21. Igitur iterum assero sententiam Doctorum aientium horas Canonicas, & Missam esse recitandas & audiendam cum interna attentione sub præcepto lethalis culpæ esse probabiliorē & consulendam, sed contrariam esse probabilem; Imò non solum hanc sententiam me citato probabilem esse, sed etiam absolute intentionem internam non esse necessariam sub præcepto peccati mortalis in recitatione officij & auditione Missæ docet & sustinet ex inelyta & nunquam satis laudata Societ. Iesv nouissimè sapientissimum Dominus meus Cardinalis de Lugo de Sacram. Euchar. disp. 2. sect. 2. n. 27. ad quem legendum Anonymum impugnatorē remitto; qui etiam recognoscit ex eadem Societate. Comitulum in Resp. moral. lib. 1. q. 63. & Tiberium in Instrum. pro Ordinandis c. 13. q. 92. cum P. Iosepho de Augustino in sua Breui Notitia &c. de 1. Precepto Eccles. n. 7. ubi tanquam probabilem nostram sententiam admittit.

5. Notandum est etiam quòd nouissimè etiam Ioan. Caramuël in Regulam Dni Benedicti disp. 108. art. 1. n. 1377. & seq. me citato hanc sententiam tueri, & solide defendit. Nec obstat, ait ipse quod in cap. dolentes præcipiatur verus actus orationis: atqui actus externus sine interno non est vera oratio, distinguo interius. Respondo distinguendo maiorem. Præcipitur verus actus orationis, externa concedo, interna nego. Atqui actus externus sine interno non est vera Oratio, distinguo mentalis; concedo vocalis; nego. Ergo præcipitur interius; nego consequentiam. Probas minorem. Oratio Ecclesiastica est collocutio cū Deo, ergo, requirit actum internum. Distinguo antecedens. Est collocutio interna, nego; externa, concedo; proinde nego consequentiam.

6. Deinde petit Caramuël quid si recitans horas Canonicas, careat attentione extrinseca ex inadvertentia; & responderet probabile esse eum nec peccare, nec teneri repetere sic lecta, sed verum non esse. Probabile quidem, quia asseritur à Gregorio de Valent. 2. 2. disp. 6. q. 2. punct. 10. Nauarro in Manual. c. 25. n. 107. & Lairuelz in Optica spe. §. 9. ins. 5. Non esse verum, quia eodem modo tenetur quis attendere extrinsecè, quo legere: atqui si ex inadvertentia lectionem omiserit, tenetur legere omnia cum primū aduertent; ergo si inculpabiliter, & inuoluntariè fuerit distractus extrinsecè tenebitur eā repetere quæ legerit sine attentione extrinseca. Et quòd dictum de Horis Canonicis, Caramuël etiam nobiscum sentit de auditione Missæ. Qui tandem n. 1379. asserit quod aliqui licet concedant attentionem extrinsecam ad satisfaciendum Ecclesiastico præcepto sufficere, asserant nihilominus insufficientem eam esse ad meritum. Verum hæc assertio planè improbabilis est, cum includat contradictionem euidētem; quicumque enim constitutus in gratia legi morali satisfaciit, circa controuersiam meretur; atqui ille, qui cum sola attentione extrinseca legit Horas, satisfaciit ex illorum & mea sententia præcepto morali de legendo officio: ergo citra controuersiam meretur, si in gratia sit constitutus. Ita Caramuël, non assentior tamen supradicto

quod Caramucelli asserunt, esse improbabilem sententiam illorum, qui ad recitationem Horarum Canonicarum requirunt sub peccato mortali attentionem internam, nam puro esse probabilem, & forsitan probabiliorum, nam actus internus quando pertinet ad substantiam actus externi potest præcipi ab Ecclesia. Omitto verò alias rationes.

RESOL. XLIX.

An qui recitat Horas Canonicas lingua Italica, Hispanica, aut alia vulgari sine causa, peccet mortaliter?

Item quid quando obligatio oritur ex voto, aut penitentia Confessoris.

Et quid si recitaret Officium diuinum lingua Hebraica, aut Graeca?

Et casum inferatur, quod licentia celebrandi Missam vulgari lingua, non conceditur nisi à Papa, & ex gravi necessitate.

Et aduertitur, quod si quis pro arbitrio notabiliter mutaret in Sacrificio Missae vestes sacras quoad suam colorem, vel quoad solam formam, peccat mortaliter. Ex p. 9. n. 7. & Misca. Rel. 67.

f. 1. Negatiuam sententiam docet Bonacina de Hor. canon. disp. 1. q. 3. punct. 1. n. 15. cui adde nouissime Elcobar à Corro tract. de Horis canon. q. 4. §. 1. n. 3. ubi firmat, diuinum Officium recitari haec vel illa lingua, nempe, an Latina, vel vulgari, an Graeca, vel Hebraica, nihil interest quoad præcepti substantiam, quæ in significatione verborum consistit, & eadem est quacunque lingua. Quod ampliatur, vt procedat Regula, dum obligatio recitandi oritur ex voto, aut ex penitentia Conf. Horis, vt si fuerit recitandi Psalmos Graduales, aut Penitentiales, alia, vt Preces: nam per solus poterunt materna lingua, Latina, aut alia qualibet.

1. Limitanda est tamen hæc sententia, vt intelligatur, quoad satisfactionem substantiæ præcepti: quoad peccatum mortale, & restituendum distributiones non verò quoad peccatum veniale, deficientie iustitiae causam: nam propter magnas causas vsus Bibliorum, ex quo maxime diuinum Officium constat, interdictus est vulgari sermone. Ita supracitati, & omnes.

2. Non tamen, quod ex iusta causa quis liber erit ab omni peccato, recitando vulgari lingua diuinum Officium. Si verò vellet ex deuotione aliquos recitare Psalmos, poterit materna lingua eos persolvere, etiam si, vt diximus, ex voto ad id teneatur, nisi misceatur aliqua actio peccaminosa, vt erit iocus, contumptus, superstitiosus, & similia. Vide etiam Macignium tract. de Horis canon. c. 19. n. 47.

3. His tamen non obstantibus, affirmatiuam sententiam tenet doctus Pater Baldellus in Theol. moral. tom. 2. lib. 4. disp. 2. 1. n. 23. putat enim, recitare Horas canonicas aliqua lingua vulgari, esse peccatum mortalius ex Trident. sess. 22. c. 8. de Sacrificio Missæ, grauius prohibetur, ne Missa passim celebraretur vulgari lingua. Et Can. 9. anathema dicitur ille, qui dixerit, eam debere tantum celebrari vulgari lingua. Et in indice librorum prohibitorum, reg. 4. grauius prohibetur præsumptum legere, aut habere sine facultate, quædam Episcopi, aut Inquisitoris, dicitur non posse percipere absolutionem suorum peccatorum, nisi prius transiderit Ordinarios, quod certe importat culpam grauiorem quam tantummodo venalem, cum hæc non reddat vilo modo incapacem absolutionis sacramentalis: quod etiam clarè explicatur in Bulla Pij. IV. ad dictum Indicem librorum prohibitorum. vbi post commendamatum ipsum Indicem, & post impe-

Tom. III.

ratam obseruationem omnium Regularum, & post latam excommunicationem in eos, qui legerint, aut habuerint libros Hæreticorum, vel scripta cuiusvis Authoris damnata & prohibita propter hæresim, vel propter suspicionem falsi dogmatis: subditur, quod qui libros alia de causa prohibitos legerit, aut habuerit, præter peccati mortalis reatum, tenere sit puniendus arbitrio Episcoporum. Quia ergo, qui recitaret Italicè aut Germanicè; vel quouis alia vulgari lingua Horas Canonicas, sine facultate, & approbatione Sedis Apostolicæ, legeret, & haberet Psalmos, & Lectiones, hoc est, libros Sacræ Scripturæ vulgari lingua concritos, non posset saltem ex hoc capite excusari à culpa mortali. Et qua ratione licentia celebrandi Missa vulgari lingua non conceditur, nisi à Papa, & ex gravi necessitate; ita & licentia recitandi Officium eadem vulgari lingua, non est petenda nisi ab ipso; & non est, nisi vsurpatio alienæ iurisdictionis, & in re graui, si quis recitet ex priuata autoritate, & quasi ex iure proprio, sine tali licentia. Et cum ex eodem Tridentino sess. 22. c. 8. de Sacrificio Missæ, in vnaquaque Ecclesia debeat retineri, & seruari antiquus ritus, qui sit approbatus, & permissus, ab Ecclesia Romana, imò vnusquisque in Horis Canonicis debeat sequi modum, & ritum suæ Ecclesiæ Metropolitanæ; & ex Bulla Pij V. qui tenentur ad Breuiarium Romanum, & ad morem, & ritum Romanæ Ecclesiæ, omnino teneantur ad præscriptum; & ad rationem illius: negari non potest, quin etià hæc sit magna audacia, & grauis culpa, ex hoc etià capite, si quis relicto idiomate sui Breuiarij, Horas recitet ex quouis alio idiomate, à Romana Ecclesia prohibito, aut non approbato, sed sibi tantum probato, & bene viso. Et hæc etià mutatio idiomatis potest dici additio, & detractio ad Breuiarium, quæ specialiter prohibetur in dicta Bulla, siue ex toto siue ex parte, cum sit detractio omnium verborum Latinorum, & additio Italicorum. Et quemadmodum non vacaret culpa mortali, si quis ex proprio ingenio, & solè pro arbitratu notabiliter mutaret in Sacrificio Missæ vestes sacras quoad solam colorem, aut solam formam; ita & si mutet in Horis canonicis solum idioma, & omnes terminationes, & fonos verborum. Cæteras rationes adducit Baldellus, quas penes ipsum videbis.

5. Quid ergo sentiam, dicam breuiter. Puro igitur, illum qui lingua Italica, seu vulgari, diuinum Officium recitaret, licet satisfaceret præcepto recitandi, quia quoad substantiam omnia verba recitaret; peccaret tamen grauius, quia sine dispensatione mutaret antiquissimum, & communissimum Ecclesiæ vsuum: & ob hanc causam Concilium Tridentinum sess. 22. c. 8. & can. 9. decreuit, vt Missa non vulgari lingua celebraretur: & iure optimo in Indice librorum prohibitorum vsus Bibliorum vulgari lingua confectiptorum interdictus est.

6. Dico secundò: Recitando diuinum Officium, vel Psalmos Hebraica, vel Graeca lingua, etiam sine vlla causa, non solum satisfieri præcepto, sed etiam nullum committi peccatum. Ratio est; quia Sacræ Scripturæ semper habitæ sunt his linguis non vulgaribus nempe Hebraea, Graeca, & Latina, & Sancti Apostoli, qui per totum terrarum Orbem sanctum Euangelium prædicauerunt, his tantum tribus linguis scripserunt, cum tamen haberent donum linguarum. Rectè itaque dixit Emmanuel. Sà verb. Hora can. n. 10. quod potest quis priuatim Officium dicere lingua, qua vellet, vt Graeca aut Hebraea; etsi ego, vt vulgari dicat, non facile admiserim. Ita ille, & ego.

7. Sed circa præsentem quæstionem præter Doctores citatos, vide Trullench. in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 7. dub. 14. n. 10. Castr. Palauis tom. 2. tract. 7. disp. 2. punct. 2. n. 14. Paulum de Horis can. lib. 2. q. 131. Suarez. de Relig. tom. 2. lib. 4. c. 7. n. 7. & alios penes ipsos.

Sup. his in tom. 5. fr. 12. lege doctrinam Ref. 6.

Quoad Ref. in tom. 2. tr. 7. ex Refol. 146. lege §. Quarto quinto ad medium & §. 71.

Sup. hoc in tom. 1. tr. 1. Refol. 167. §. Nota vero & signanter ad mediu pro hoc colore.

LA N N A E
B N N I A
S. III. IV V
E L I I

